Solyanik M. G. Socio-Pedagogical Support for Families Who Find Themselves in Difficult Circumstances: the Technological Aspect

In the article on the basis of analysis of scientific literature and research results technologies of work and socially-pedagogical support of families that appeared in difficult vital circumstances are examined. Paid attention to the concepts „technology", „social technology" and „socially-pedagogical technologies". The compressed description is given to socially-pedagogical technologies of work with families in difficult vital circumstances such as social accompaniment social providing, social support. Their use is described in-process with families in difficult vital circumstances.

Most effective technology for working with families in difficult circumstances has its sotsyalno-pedagogical support. Paid attention to socially-pedagogical support and her kinds : material, psychological, pedagogical, legal support.

Certainly and the forms of social support are analysed to families in difficult vital circumstances that give specialist of social sphere

The report states that in working with families in difficult circumstances, to provide effective assistance and socio-pedagogical support should be close cooperation with agencies, institutions of different levels

Key words: family, the family in difficult circumstances, socio-pedagogical support.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2014 р.
Прийнято до друку 28.02.2014 р.
Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 37.013.42:[159.964.225 – 053.6:2 – 5]

В. І. Степаненко

ДІАГНОСТИКА СУГЕСТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ, СХИЛЬНИХ ДО АСОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ РЕЛІГІЙНИХ КУЛЬТІВ

Процес релігійного виховання віруючих передбачає, що їм цілеспрямовано і планомірно індоктринуються світогляд, світосприйняття, норми відносин і поведінки, які відповідають віровченню певної конфесії (віросповідання), в результаті чого у них формуються специфічні для тієї чи іншої конфесії ціннісно-нормативна система, особливості мислення і поведінки, стилю життя, а в цілому стратегії адаптації та поведінки у соціумі [1]. Відповідно до цього можна виділити просоціальний, асоціальний і антисоціальний релігійні досвіди. В даному випадку розглядаються асоціальні прояви цього процесу, що призводять до дезадаптації підлітків.

Аналіз наукової літератури показав, що зазначена проблема у більшості випадків обумовлена наявними у підлітка певними соціально-психологічними особливостями та потребами [2; 3; 4; 5]. Однією з таких характеристик виступає навіюваність (сугестивність), яка на сьогоднішній день є недостатньо вивченою [6; 7]. Зокрема, недостатньо досліджений взаємозв'язок даної властивості особистості зі схильністю підлітків до асоціального впливу релігійних культів, що обумовлює актуальність організації досліджень за даним напрямом, оскільки сучасні релігійні вірування широко спираються саме на механізм навіювання.

Секти залучають підлітків до окультизму, використовують їх тягу до влади над оточуючими. Підлітки починають відчувати себе всесильними, причасними до таїнства. При несформованому світогляді їм легко навіювати хибні орієнтири. Наслідки таких навіювань трагічні. Виникає „зомбіювання" – програмування підлітка, введення його у стан зміненої свідомості. У підлітків виникає залежність від наставника як вищої істоти, вони готові на все, навіть на злочин [8, с. 134].

Виходячи з актуальності та недостатньої вивченості проблеми взаємозв'язку схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів та їх сугестивності, метою статті є порівняльний аналіз даних діагностики навіюваності підлітків з низьким, середнім та високим рівнями схильності до такого виду впливу.

Але перш ніж перейти до суті експерименту, необхідно уточнити деякі вихідні позиції вчених щодо сугестивності, на які ми спиралися у процесі проведення дослідження. Слід зазначити, що на сьогоднішній день не існує універсального визначення поняття „сугестивність". Переважна кількість дослідників розглядають сугестивність як властивість особистості або як базальну рису характеру. Інші – як стан, обумовлений певною ситуацією. Т. В. Юдєєва спробувала об'єднати дані позиції та визначає навіюваність як захисну і адаптивну форму реагування індивіда через мимовільне, некритичне та неусвідомлюване сприйняття сугестивної інформації в умовах суб'єктивної невизначеності певної конкретної ситуації [7, с. 71].

Ми погоджуємося з таким визначенням поняття, оскільки розглядаємо навіюваність як складову частину адаптаційного потенціалу підлітків відносно їх стійкості до асоціального впливу релігійних культів та системи його профілактики у соціально-педагогічному середовищі.

Навіюваність характеризується повним підпорядкуванням людини вимогам інших людей. Людина змінює свою поведінку, не спираючись на логіку чи свідомі мотиви, а за вимогою, яка висувається від іншої особи чи групи осіб. При цьому, людина сліпо вважає свої дії результатом самостійно прийнятих рішень [6].

Якщо людина має високий ступінь навіюваності, то існує дуже великий ризик потрапити у лави асоціального релігійного культу. Тому доречним є проведення дослідження, спрямованого на виявлення ступеня

наявності даної характеристики у підлітків з низьким, середнім та високим рівнями схильності до асоціального впливу релігійних культів, що і було зроблено.

Констатувальний експеримент проводився на базі Луганської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №16, Луганської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №5, Луганської середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №45, Луганської середньої загальноосвітньої школи №47 – Міжшкільного навчально-виробничого комбінату, Марківської та Бондарівської гімназії Марківської районної державної адміністрації Луганської області, Біловодської гімназії Біловодської районної ради Луганської області.

У ході експерименту були виділені три групи респондентів (учні 6-8 класів віком 11-15 років): І група – підлітки з низьким рівнем схильності до асоціального впливу релігійних культів чи її відсутністю (219 чол.); ІІ група – підлітки з середнім рівнем схильності даного виду (287 чол.); ІІІ група – підлітки з високим рівнем схильності (91 чол.). Загальна кількість респондентів склала 597 чол. Розподіл підлітків на вказані групи обумовлений результатами розробленого авторського тесту „Оцінка схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів”.

З метою виявлення ступеня навіюваності підлітків під впливом інструкції, встановлення чи може учень об’єктивно оцінювати обставини, аналізувати ситуацію, робити правильні висновки, використовували тест „Стиль поведінки” [9].

Для порівняння ступеня навіюваності підлітків з низьким, середнім та високим рівнями схильності до асоціального впливу релігійних культів використано критерій кутового перетворення Фішера (φ*) [10].

Згідно тесту „Стиль поведінки” навіюваність має чотири ступені: асугестивність, сугестивність, гіпосугестивність та гіперсугестивність [9]. Статистична обробка даних показала, що показники І та ІІ груп підлітків за наявністю даної характеристики не відрізняються. Для підлітків же ІІІ групи характерним є більш високий відсоток гіпосугестивності та гіперсугестивності (див. Табл. 1).

Таблиця 1 – Статистичні дані діагностики навіюваності підлітків

Група	Ступені навіюваності			
	Асугестивність	Сугестивність	Гіпосугестивність	Гіперсугестивність
І	38,0%	41,6%	18,1%	1,8%
ІІ	38,5%	41,2%	18,1%	1,3%
ІІІ	35,3%	38,2%	33,8%	4,4%
$\varphi^*_{емп\ I,\ II}$	0,108	0,078	0,000	0,391
$p_{I,\ II}$	> 0,100	> 0,100	> 0,100	> 0,100
$\varphi^*_{емп\ I,\ III}$	0,389	0,479	2,514	2,313

$p_{I, III}$	> 0,100	> 0,100	<0,040	0,010
$\varphi^*_{емп\ II, III}$	0,484	0,441	2,617	2,697
$p_{II, III}$	> 0,100	> 0,100	0,030	0,020

Примітка: достовірні відмінності показників визначаються затемненими клітинками в таблиці

Інтерпретація показників згідно тесту „Стиль поведінки” дає можливість стверджувати, що підлітки III групи з високим рівнем схильності до асоціального впливу релігійних культів, у більшій мірі пристосовуються до ситуації та обставин, щоб уникнути конфліктів, майже ніколи не відстоюють власну точку зору, з самого початку згодні на компроміс. Вони жертвують своїми інтересами заради інших. Як правило, такі підлітки дуже емоційні по відношенню до людського горя. Підлітки ж низьким та середнім рівнями схильності більш практичні та раціональні, перш, ніж щось зробити, вони звішують усі „за” і „проти”, об’єктивно оцінюють ситуацію, що склалася.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що для підлітків, які мають високий рівень схильності до потрапляння під асоціальний вплив релігійних культів, характерний високий ступінь навіюваності. Відповідно, існує високий ризик повного підпорядкування асоціальному релігійному угрупуванню та виконання усіх його вимог. Негативна інформація, яка надається релігійними культами асоціальної скерованості легко засвоюється та індоктринується у свідомість підлітка, при цьому стає провідною та головною.

Врахування отриманих статистичних даних щодо навіюваності підлітків, схильних до асоціального впливу релігійних культів, дає можливість побудови та підвищення ефективності системи профілактики асоціального впливу релігійних культів на підлітків у соціально-педагогічному середовищі, що і стало перспективою подальших досліджень за даним напрямом.

Список використаної літератури

1. Мудрик А. В. Социальная педагогика : Учеб. для студ. пед. вузов] / Под. ред. В. А. Сластенина – 4-е изд. – М. : Издательский центр „Академия”, 2003. – 200 с. **2. Малкина-Пых И. Г.** Виктимология. Психология поведения жертвы / И. Г. Малкина Пых. – М.: Эксмо, 2010. – 864 с. **3. Осьмак Л.** Профілактика асоціальних форм самоствердження підлітків/ Л. Осьмак // Рідна школа. – 1997. – №3-4 (808-809). – С.37-40. **4. Психологія.** З викладом основ психології релігії / Під ред. о. Юзефа Макселона. Пер. з пол. Т. Чорновіл. – Львів : Свічадо, 1998. - 275 с. **5. Суятінова Л.** Вплив релігії на процес соціалізації особистості / Л. Суятінова // Соціальна психологія. – 2006. – № 1 (15). - С.84-93. **6. Учитель.** Книга о професоре Израиле Ефремовиче Шварце. – Пермь : Книжній мир, 2009. – 386 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shvarts.pspu.ru>. **7. Юдєєва Т. В.** Співвідношення сугестивності з індивідуально-особистісними характеристиками соціально

дезадаптованих підлітків / Т. В. Юдєєва // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 1. – С.70-74. **8. Василькова Т. А.** Социальная педагогика : [учебное пособие] / Т. А. Василькова, Ю. В. Василькова. М.: КНОРУС, 2010. – 240 с. **9. Соціально-педагогічна діагностика** / Відділ Городенківської РДА [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvitagorodenka.at.ua/index/socialno_pedagogichna_diagnostika/0-126>. **10. Сидоренко Е. В.** Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко – СПб. : Речь, 2000. – 350 с.

Степаненко В. І. Діагностика сугестивності підлітків, схильних до асоціального впливу релігійних культів

В статті надано порівняльний аналіз даних діагностики навіюваності підлітків з низьким, середнім та високим рівнями схильності до асоціального впливу релігійних культів. Навіюваність розглядається як складова частина адаптаційного потенціалу підлітків відносно їх стійкості до асоціального впливу релігійних культів. Вона виступає захисною та адаптаційною формою реагування індивіда через мимовільне, некритичне та неусвідомлюване сприйняття сугестивної інформації в умовах суб'єктивної невизначеності певної конкретної ситуації. Отримані статистичні дані формують чітке уявлення про наявність певних ступенів сугестивності на конкретному рівні схильності підлітків до асоціального впливу релігійних культів. Урахування цих показників підвищує ефективність побудови та організації профілактичної роботи в соціально-педагогічному середовищі з даною категорією клієнтів.

Ключові слова: діагностика, сугестивність, схильність до асоціального впливу релігійних культів, підліток.

Степаненко В. И. Диагностика суггестивности подростков, склонных к асоциальному влиянию религиозных культов

В статье представлен сравнительный анализ данных диагностики внушаемости подростков с низким, средним и высоким уровнями склонности к асоциальному влиянию религиозных культов. Внушаемость рассматривается как составная часть адаптационного потенциала подростков относительно их стойкости к асоциальному влиянию религиозных культов. Она представляет собой защитную и адаптационную форму реагирования индивида через произвольное, некритическое и неосознанное восприятие суггестивной информации в условиях субъективной неопределенности конкретной ситуации. Полученные статистические данные формируют четкое представление о наличии определенных степеней суггестивности на конкретном уровне склонности подростков к асоциальному влиянию религиозных культов. Учет этих показателей повышает эффективность построения и организации профилактической работы в социально-педагогической среде с данной категорией клиентов.

Ключевые слова: диагностика, суггестивность, склонность к асоциальному влиянию религиозных культов, подросток.

Stepanenko V. I. Diagnostic Of The Suggestibility Of Teenagers Are Prone To Asocial Influence Religious Cults

The article provides a comparative analysis of diagnostic data the suggestibility teenagers with low, medium and high levels proneness to asocial influence religious cults for the use these indicators in the construction of socio-pedagogical preventive work with the given category teenagers. Relying on the initial positions of scientists regarding such human characteristics as suggestibility, the suggestibility treated as part of the adaptive capacity teenagers in relation to their resistance to asocial influence religious cults. It is a protective and adaptive form reaction of the individual through arbitrary, uncritical and unconscious perception suggestive information in a particular situation at subjective uncertainty. Researched four degrees suggestibility of teenagers with low, medium and high levels propensity to asocial influence religious cults: asuggestibility, suggestibility, hyposuggestibility and hypersuggestibility. The resulting diagnostic data forms a clear view of the presence of certain degrees suggestive in teenagers at a particular level of propensity this type and, therefore, improves the efficiency of construction and organization preventive work with them. Alleged, that for teenagers, who have a high level propensity to the ingress under the asocial influence of religious cults, typical is the high degree of suggestibility. It causes a high risk of complete submission teenager asocial religious movement and fulfilment all its requirements. The negative information that granted asocial religious cults easily digested and indoctrinated in the mind of teenager, that is becoming a major and leading.

Key words: diagnostic, suggestibility, teenager, asocial influence, religious cult.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2014 р.
Прийнято до друку 28.02.2014 р.
Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.